

ego mala intentio obligat ad restitutionem. Resp. neg. antec. si intelligatur de qualicumque intentione nocendi, & non de dolosa, vel aliter contra iustitiam commutivam peccante.

536. Prima duæ leges nullam mentionem faciunt intentionis: sed prima ait, meam alitè fodere non posse, ut paries tuus corruat: & facillè concedam, etiamsi non addit mala intentio. Altera lex ait, non licere damnum alteri positivè facere, quamquam possit quis alterum privare lucro: & videtur se explicare hoc casu: Ego habeo jus altius tollendi ædificium, quod si fecero, luminibus tuis officio, quæ lux fuit quasi tuum lucrum, tandem, quamdiu non ædificavi. Si jam ædificem, non censebor tibi damnum intulisse, sed lucrum non debitum abstulisse. Cæterum de intentione hæc lex nec verbum.

Tertia lex quidem ait, non licere avertere à suis bonis torrentem, eo animo, ut alteri noceat, licere autem, ne sibi noceat: sed hæc lex plus non videtur velle, quam non licere torrentem sibi non noxium avertere, in alterius fundum cum ejus damno: tunc enim meritò præsumitur dolus, & actio ex se jam est injusta: & hinc glossa. l. 2. dicit, talem de dolo teneri. Adde, quòd leges civiles per se non considerent intentionem internam, sed actionem externam, ex qua inferunt intentionem malam internam: qualis actio externa etiam est averso torrentis sibi non noxii, in fundum alterius cum hujus damno. Unde & ista lex tertio loco objecta, seu l. In summa (id quod etiam sentendum de duabus prioribus hinc objectis) loquitur de actione externa injusta, qualis est, quæ in ea lege adducitur, scilicet averso torrentis sibi non noxii in fundum alterius cum hujus damno. Quare in casu hujus legis non intervenit tantum qualiseunque malitia intentionis, sed ipsa actio externa est jam injusta. vide etiam Haunoldum tom. 1. de justit. tract. 2. n. 239.

537. Ob. 2. Qui liberalius bibit, ea intentione, ut noctu patiat pollutionem, peccat contra castitatem: at non peccat contra eam, qui liberalius bibit, non tamen intendendo eum effectum turpem, sed tantum prævisum permittendo: ergo etiam, licet non peccet contra iustitiam, qui ponit actionem noxiam per se licitam, non ex intentione damni, quamvis damnum prævideat: peccat tamen contra iustitiam, qui actionem dictam ponit ex intentione damni, & consequenter tenetur ad restitutionem. Resp. 1. hoc argumentum nimium probare; nam probat etiam, quòd, si quis aliquid, ad quod præcisè tenetur ex charitate, omittat ex odio, e. g. succurrere pauperi, in necessitate gravi constituto, tenetur ad restitutionem; nam peccat etiam contra castitatem ille, qui omittit mortificationes ex ea positivè concepta intentione, ut non impediantur dictus effectus turpis: hoc autem effectum.

In forma, neg. conseq. Pollutio est

per se contraria castitati: nec excusari potest, nisi per involuntarietatem; unde, si perpositivam intentionem voluntaria fiat, non excusabilis est. At verò actio noxia, de qua nunc agimus, cum sit conformis juri meo, nec opponatur juri alterius, per hoc ipsum excusatur à ratione injustitiae. Accedit, quòd illa intentio impura à nulla alia virtute, quam castitate prohibetur: at verò intentio invida prohibetur sufficienter à charitate.

538. Ob. 3. Quando mulier prægnans sumit medicinam, etiam talem, ex qua per se, vel ut plurimum, aut saltem sæpissime, oritur mors prolis, si tamen eam sumat præcisè ad recuperandam sanitatem, in morbo gravi; non est rea homicidij, etsi infans moriatur: at verò est illius rea, si ea intentione medicinam sumat, ut infans moriatur: ergo sola intentio mala reddit actionem injustam.

Resp. neg. conseq. Occisio hominis, facta à privato, per se est semper contraria iustitiae, sicut (ut modò diximus) pollutio est semper contraria castitati: nec excusatur, nisi per involuntarietatem, neque unquam, nisi ex prorius singulari licentia DEI, (quæ in tali casu non habetur) datur jus ad occisionem hominis innocentis directam, sicut tamen datur ad alias actiones, e. g. ad accendendam aquam. Unde, si mater positivè occisionem prolis velit, adeoque ista omnino voluntariè fiat, potest esse homicidium contra iustitiam. Vogler tamen de reffit. q. 25 n. 412. ait, dubitari de hoc posse, & forte esse tantum contra charitatem.

539. Ob. 4. Non est ratio, cur vis, metus, & fraus, sint contra iustitiam, & non etiam odium: ergo etiam istud est contra iustitiam; quia de illis id negari non potest. Confirm. S. Thomas 2. 2. q. 62. a. 2. ad 4. sic ait: *Aliquis potest impetere aliquem, ne habeat præbendam multipliciter... alio modo injuste: puta, si intendat eju nocementum, quem impetiat, propter odium, vel vindictam, aut aliquid hujusmodi: & tunc... tenetur quidem ad aliquam recompensationem: ergo odium est contra iustitiam.*

Resp. neg. antec. Vis, & incussio metus, directè tollunt libertatem à coactione; cum tamen quilibet habeat per se jus ad actiones suas liberè faciendas. Fraus etiam tollit, aut minuit voluntarium, & impedit dominum à libero usu suarum facultatum, & bonorum: quod etiam est contra jus hominis; nam, illud tribuit potestatem liberè disponendi. Odium autem ex communi est tantum contra charitatem; nec enim per hoc restringitur libertas alterius. Ad confirm. neg. conseq. S. Thomas, vel loquitur in casu, quo is, qui impeditur, habet jus e. g. ad præbendam: vel intelligit odium, utens medijs injustis, fraudibus &c. Quo casu non tam odium, quam fraudes &c. sunt contra iustitiam: saltem non est contra iustitiam odium, nisi ut conjunctum fraudibus: & sic etiam exponitur Scotus à Cavallo.

QUÆSTIO II.

De Obligatione restituendi ex Re Accepta. ARTICULUS I.

Quenam Quantitas Rei Aliene Accepta sit gravis.

540. Ob. 5. Qui lædit injustè Titium, ac prævidet, quòd inde per accidens oritur sit damnus Cajo, e. g. occidit Titium, qui dein non amplius alit Cajum, quem hucusque liberaliter aluerat: vel nihil amplius legat Cajo, cui multa legare destinaverat, non agit injustè contra Cajum, nisi damnus illud intendat: si verò damnus positivè intendat, agit contra jus Caji, & secuto damno tenetur ad restitutionem; quamvis enim illud damnus per se non connectatur cum injusta læsione Titij, pravata tamen intentio supplet defectum illius connexionis: ergo. Resp. in hoc casu vel damnus ortus Cajo, est in se spectatum, contra me, qui habeo jus, saltem ad hoc, ne quis per vim, aut fraudem, alium impediatur à conferendo in me favore, vel beneficio, ut etiam testatur Lugo de just. disp. 9. sec. 3. n. 33. esse communem.

Illiusmodi. 2. disp. 3. n. 79. videtur velle esse contra iustitiam; quia, ut ait, doctores unanimiter sentiunt, quòd, si quis per vim Titio adhibitam eum impediatur, ne mihi beneficiatur, non tantum agat injustè contra Titium immediatè læsum, sed etiam contra me, qui habeo jus, saltem ad hoc, ne quis per vim, aut fraudem, alium impediatur à conferendo in me favore, vel beneficio, ut etiam testatur Lugo de just. disp. 9. sec. 3. n. 33. esse communem.

Rursus hæc ipsa prævisio damni videtur læsorem constituere causam per se damni: quia, sicut ipsi prohibita est actio lædens Titium, ita & prohibita est actio lædens Cajum: adeoque erit causa per se. Quodsi tamen in aliquo casu, vel ex hoc, quòd, ut quidam volunt, damnus sit nimis remotus, vel ex alia causa, talis læsio respectu Caji non sit in se injusta, tunc sola intentio mala, seu peccaminosa contra aliam virtutem, e. g. intentio ex odio concepta, quæ est contra charitatem, non avertit obligationem restituendi, sed tantum facit actionem peccaminosam contra aliam virtutem. videatur Illiusmodi. 2. disp. 3. n. 77.

541. Ob. 6. Malè supponimus, quòd iustitia ex fine suo primario, & directè, tantum præcipiat, aut prohibeat actiones externas: ergo. prob. antec. iudicium temerarium est actus internus, & tamen directè prohibetur à iustitia: ergo. Resp. neg. suppositum antecedentis; non enim supponimus, quòd soli actus externi sint contra iustitiam; admittimus enim utique, quòd multi actus interni, e. g. iudicia temeraria, fraudulentæ intentiones, desideria furandi, occidendi &c. sint contra iustitiam: sed tantum supponimus, quòd iustitia ipsi actibus solis non annectat onus restituendi; neque enim ob iudicium temerarium purè internum datur obligatio restituendi, nisi velis absòne dicere, ipsam cessationem à tali actu esse aliquam restitutionem, ad prob. antec. conc. totum, sed nego, quòd omnis actus, qui est aliquo modo contra iustitiam, eo ipso afferat onus restituendi.

542. Dico 1. Peccatum contra iustitiam ex genere suo est grave. ita communis, & certa cum S. Thoma 2. 2. q. 59. a. 4. in corp. Peccatum autem ex genere suo mortale est illud, quòd absque omni adveniente circumstantia, ad aliam speciem trahente, potest esse mortale: sicut ex genere suo leve est, quòd sine adjuncta alia specie grave fieri nequit: sic mendacium, nisi ad aliam speciem, e. g. perjurij, vel injustitiæ contra proximum trahatur, leve semper manet. Prob. jam conclusio. Peccatum contra iustitiam, e. g. acceptio furtiva rei alienæ in suo genere, vel sua linea, ita crescere potest, ut grave fiat; nam nemo dubitat, quòd furtum, e. g. centum florenorum sit grave: ergo. Confirm. ex S. Thoma loc. modo cit. Peccatum ex genere suo mortale est, quòd opponitur charitati; quia, cum charitas sit vita animæ, omne, quòd huic contrariatur, avertit mortem: sed peccatum injustitiæ ex genere suo opponitur charitati: ergo. prob. mi. charitas intendit bonum proximi: atqui huic bono contrariatur injustitia, quæ intendit damnum proximi: ergo. Dixi ex genere suo; hoc est, intra genus injustitiæ dari potest peccatum mortale: non verò ex toto genere; quoniam non omne peccatum injustitiæ est mortale (sicut tamen est omne perjurium, omnis hæresis, omnis blasphemia; quæ sunt peccata ex toto genere mortalia) nam utique potest peccari leviter etiam contra iustitiam, non tantum ratione deficientis plenæ advertentiæ, sed etiam ratione materiæ: quis enim dicat, quòd furtum unius crucigeri mereatur per se infernum? nam per accidens ratione extremæ necessitatis illius, cui crucigerum eriperem, posset esse peccatum mortale, sicut si factori eriperem eum, ad vitam sustentandam unice necessariam.

543. Dico 2. Materia furto substracta gravis, & ad restituendum sub gravi obligans, est illa, ratione cuius ablata dominus est rationabiliter graviter invitus: vel quæ avertit rationabilem gravem animi dolorem, & tristitiam difficulter impedibilem: quæ videntur idem sonare. ita Gormaz de justit. n. 699. Haunoldus tom. 1. de just. tr. 2. c. 2. n. 322. & recentiores communiter, imò Gormaz ait, hæc assertionem esse certam, Prob. Talis materia furto sublata sufficit ad lædendam graviter charitatem, & pacem: ergo etiam sufficit ad peccatum mortale. Rursus talis materia sublata est notabile damnus proximi: ergo est peccatum mortale. ant. est clarum; nam tantum notabile damnus rationabiliter ferimus molestè, seu graviter.

Confr. 1. Furtum est, quod accipitur invito domino: ergo, quod accipitur domino graviter invito, est furtum grave. Confr. 2. S. Thomas 2. 2. q. 72. n. 2. volens explicare, quid sit contumelia, vel convitium, ait *in corp.* esse ablationem honoris: dein volens exponere, quodnam convitium sit grave, vel leve, explicat illud *ad 1. c. 3.* per contristationem, & ait, esse leve peccatum, si quis alterum leviter contristet; unde planè supponit, esse grave, si quis alterum graviter contristet: ergo illud est furtum peccatum contra proximum, quo iste graviter contristatur: ergo etiam illud furtum est grave, quo dominus graviter contristatur; nam, sicut convitium est læsio, vel ablatio honoris, ita furtum est læsio, vel ablatio bonorum extrinsecorum.

544. Dico 3. Gravitas materiæ in furto non est universim eadem, sed diversa pro diversitate statûs personarum, quibus res auferatur. ita La Croix. l. 3. p. 1. n. 983. Gormaz de justit. n. 693. Molina tom. 3. de just. p. 2. tr. 2. disp. 685. n. 2. §. Quidam. Layman l. 3. sec. 5. tr. 3. p. 1. c. 1. n. 3. Lugo de just. disp. 16. sec. 2. n. 23. Reginaldus, Bonnacina, Navarrus, Filiucius, & alij nunc satis communiter, contra Lessium, & alios, qui putant, eandem summam universim statuendam esse pro omnibus, tam divitibus, quam pauperibus: qui tamen auctores quoad praxin non discrepant ab alijs; nam dicunt, per accidens semper esse aliquam diversitatem inter pauperes, & divites.

Ajunt enim hi auctores, pauperibus sæpe inferri per summam minorem magnum damnum, quod eos rationabiliter graviter contristet: divites autem etiam circa summam per se gravem aliquando cœteri, & præsumi, non esse graviter invitos: sed ex hoc ipso videtur probari, per se non esse eandem summam statuendam, respectu cujuslibet conditionis hominum. Lugo *loc. modò cit.* ait, hos auctores tantum velle, esse aliquam materiam absolutè gravem in genere furti, per quam omnibus grave damnum inferatur, ut aded ad asserendum, quod furtum talis materiæ sit graviter peccaminosum, necesse non sit, attendere diversam qualitatem personarum: quod, an verum sit, ipse inspectis authoribus meliùs judicabis.

545. Probatur autem nostra conclusio. Non est materia gravis furti, nisi ea, cujus ablatio domino asserit rationabilem gravem tristitiam, vel circa quam dominus meritò graviter est invitus: atqui talis materia non est eadem respectu omnium, pauperum, & divitum: ergo. ma. patet ex supra dictis. ml. prob. ex communi hominum sensu; nam ex communi æstimatione videretur irrationabile, si ditissimus quisque vellet æquè tritari, vel æquè esse invitus, propter ablationem alicujus rei, ob quam meritò tristatur pauper, e. g. ob ablationem viginti crucigerorum: ergo. Nec dicas, hanc

tristitiam oriri tantum per accidens; eoque unus sit magis invitus, quam alter; nam videtur in ipsa rei natura, & in dispari conditione eorum, etiam præcindendo à dissimili voluntate, fundari, quod rex minus debeat esse tristis, vel invitus, quam pauper, ob subtractionem viginti crucigerorum.

Confr. Non est eadem materia gravis respectu omnium in detractione, seu ablatione famæ: ergo nec in ablatione bonorum externorum. conf. videtur admitti debere; quia disparitas formalis assignari non potest. ant. prob. si aliquem puerum dicas frequenter mentiri, non est res gravis: at, si de viro honorato id dicas, grave esse poterit: rursus, si aliquem infames de crimine affini iis, de quibus jam est publicè infamis, e. g. publicum fornicarium de obscœnis colloquiis, non est grave: at, si de his infames alium hominem gravem, honestum, & omnino castum, grave erit: ergo.

546. Jam questio gravis superest, quænam tandem statuenda sit materia gravis in furto, diversa pro diversitate personarum, vel, ut alij loquuntur, respectiva. Et quidem, ut Lugo de just. disp. 16. sec. 2. n. 21. ait, Deus solus scit, quænam tandem in rigore reverà gravis sit, ita, ut immediatè minor sit levis; nam scimus quidem, furtum oboli leve esse, & furtum plurium aureorum esse grave: at quænam sit quantitas ultima levis, quam quilibet excessus faciat gravem: & econtra, quæ materia sit ultima gravis, ita, ut quilibet defectus faciat levem, determinari certò non potest: quis enim in hoc, uti etiam in alijs multis, aliquid certi definit?

Sed & difficultas crevit ex eo, quod hæc quantitas in certis rebus, vel etiam pecunijs, determinari universim nequeat; neque enim est eadem ubique æstimatione pecuniarum; nam utique plus æstimatur moneta, etiam parva argentea, vel aurea, apud nos, quam in regno Peruvix. Quin & merces non ejusdem ubique valoris sunt: sic utique merces Indicæ apud nos plus valent, quam in patria sua: & furtum quantitatis, quæ apud nos esset gravis, gravis non est apud Indos.

547. Unde auctorum opiniones hac in re sunt valde disparate: quæ etiam aliquando alij loco, quam eorum patriæ, accomodari vix possunt, ex eo etiam, quod nominent monetas, quarum valor vix nobis fit cognitus est, e. g. Julios, regales, patacones, scuta &c. sed & alij planè nimis sunt stricti, alij nimis laxi. Quidam anonimi apud Lessium de just. l. 2. c. 12. dub. 6. n. 29. requirunt ad grave peccatum centum aureos: at hoc manifestè est nimis laxum. Bannez, Sotus, Arragon, & Angelus, respectu cujusque postulant duos aureos; quòd planè est adhuc nimium. Navarrus econtra putat, posse saltem timeri ferè universim, ne materia gravis sit dimidijs regalis Hispanicus, hoc est, quinque, vel sex, aut septem crucigeri: & hoc est.

est nimis severum. Covarruvias, & Salenius, assignant regalem integram, seu Julium, aut Paulum Romanum; quia regalis, & Julius, vel omnino, vel propè coincidunt: Julius autem modò aucto valore monetarum in Germania, non verò in Italia, æquivaleret circiter tredecim crucigeris, & dimidio nummo.

Lessius de just. l. 2. c. 12. dub. 6. n. 31. & Medina assignant duos Julios, videnturque se fundare in eo, quòd aliqui Episcopi excommunicationem fulminaverint ob furtum duorum regalium: sed ipse Lessius loco modò cit. agnoscit, hoc fundamentum non esse sufficiens; quia post Tridentinum excommunicatio ferri non potest, nisi ob peccata mortalia non vulgaria: & hinc ait, non facile se excusaturum Episcopum à peccato, qui pro tribus, vel quatuor florenis excommunicationem vibraret. Valentia, & Rebellus assignant Julios tres: Sanchez, Toletus, & alij assignant quatuor: Vega quinque: Corduba, & alij aliqui valorem gallinæ: sed isti ultimi sine fundamento; nam §. Gallinarum. 16. Instit. de rerum divisione. in quo fundantur, non loquuntur de una gallina in singulari, sed in plurali: dein, etiam dicatur ibi, furtum committi, non sequitur esse semper grave; cum actio etiam detur ob furtum leve. Et hi quidem auctores, cum potissimum velint statuere quantitatem absolutam respectu omnium, jam sunt rejecti conclusione n. 544. statuta.

548. Sed & inter eos, qui quantitatem respectivam assignant, diversitas notabilis est. Lugo de just. disp. 16. sec. 2. n. 28. cum Molina (quem citavit n. 26.) assignat aureum (quem n. 26. ait continere undecim Julios) respectu principum, & magnatum: sex, vel septem Julios respectu divitum: quatuor respectu artificum: respectu pauperum verò mercedem correspondentem labori diurno, quæ tempore medio inter hyemem, & æstatem datur. Attamen non videtur monetam Germanicam satis intelligere; nam *ead. sect. n. 27.* florenum nostrum æquat quinque Julios, & quindecim bazeos sex Julios. Lessius, qui alibi etiam admittit, quanquam non tam ex sua, quam aliorum opinione, aureum pro principibus (ut mihi videtur in hoc sensu, quòd princeps ob tale furtum meritò censetur graviter invitus, juxta dicta n. 544.) tamen per aureum juxta Gormaz n. 690. intelligit scutum, quòd, etiamsi aureum sumatur, multò minus valet, quam aurei nostrates, scilicet tantum decem, vel undecim Julios; cum auri nostri valeant octodecim Julios.

Molina tom. 3. de just. p. 2. disp. 685. n. 4. respectu regis assignat ducatum (quem Lugo modò citatus, & Gormaz, etiam ipse Hispanus de just. n. 716. ajunt, in Hispania valere undecim Julios, hoc est, circiter duos nostrates florenos cum dimidio) imò idem Molina videtur sentire etiam dimidij ducati furtum regi factum esse grave. Lay-

man. l. 3. sec. 5. tr. 3. p. 1. c. 1. n. 3. in genere ait, furari victum dici esse furtum mortale; dein magis se explicans ait, à mercatore valde divite rapere duos, vel tres florenos: à cive mediocriter divite duodecim, vel quindecim bazios: ab operario tres, vel quatuor bazios: à mendico pauculos nummos, esse mortale: respectu regis potentissimi autem ait, duos, vel tres ducatos esse certò mortale: non tamen ait, minorem summam non esse mortalem.

549. Filiucius tr. 31. n. 239. assignat aureum respectu etiam regis: quamvis respectu magnatum, & divitum, etiam assignet aureum: sed per aureum non intelligit, quod nos; nam *numeris sequent.* assignat respectu mediocrium dimidium aureum, vel, ut ait florenum, aut sex Julios, vel Paulos; nam Paulus, & Julius idem sonant Platelius p. 3. c. 4. §. 10. n. 778. statuit respectu illustrium, & regum quadraginta asses; respectu divitum viginti: respectu plebeiorum decem: respectu pauperum quinque, vel sex asses: assis autem non valet ubique idem: alicubi valet quatuor crucigeros, consequenter quadraginta asses essent duo floreni, & quadraginta crucigeri. Bonnacina Italus, agens de contractibus, & restitutione, disp. 2. q. 3. punct. 1. n. 7. pro illustribus, & splendidis, ait, summam gravem certò esse aureum: pro viventibus ex suis proprijs redditibus sine labore, & officio quatuor regales: pro artificibus duos regales: pro pauperibus mendicis unum, vel dimidium regalem. Gormaz de just. n. 715. & 716. assignat pro materia gravi victum dici competentem: dein conditionatè addit: si pauperibus furari Julium sit mortale, tunc pro mechanicis statuendos esse duos Julios: pro mediocriter divitibus quatuor: pro valde divitibus, & regibus, seu ijs, qui splendide alunt familiam, decem, vel undecim Julios: & hanc sententiam videtur absolute amplecti: atque, esse hodie communem sententiam.

550. La Croix l. 3. p. 1. n. 985. ait, mortale furtum esse subtractionem sustentationis diurnæ: sub qua tamen etiam intelligit vestitum, & habitationem, suo modo correspondentem: dein autem n. 987. assignat duos ducatos pro rege etiam ditissimo: intelligit autem, ut se explicat n. 987. monetæ valorem cum, qui nunc est, adeoque per aureum intelligit quatuor florenos, atque n. 998. communiter auctores statuere unum aureum pro rege; eoque loquantur de regibus non ditissimis: additque, eos nunc communiter non esse ditissimos: & n. 999. iterum ait, paucos reges esse ditissimos: & hinc etiam pro his variare regulam. Idem La Croix n. 987. statuit pro principe unum ducatum: pro perillustri persona, aut pro mercatore valde divite, unum imperialem: pro mediocriter divite mercatore medium imperialem: pro mechanico cive tertiam partem imperialis: pro cive tenui, aut rustico, duos solidos: pro utrunque paupere sesquifolidum.

dum: pro planè paupere unum solidum: sumit autem pecunias, ut nunc valent.

Busenbaum l. 3. tr. 5. c. 1. dub. 2. statuit unum, vel alterum aureum pro rege, vel valde divite: pro mediocriter divite quatuor regales, seu medium imperialem: pro mechanicis duos regales: pro pauperibus unum: additque, ita nunc plebrosque sentire. Voglerus in *manuscriptis* (quæ dictavit anno 1700. à quo tempore valor monetarum modicè, aut nihil mutatus est) statuit pro rege, aut ditissimo principe aureum: pro magnatibus, & valde divitibus mercatoribus florenum: pro civibus mediocribus dimidium florenum: pro operarijs octodecim, vel viginti crucigeros: per accidens autem respectu omnino pauperum etiam valde paucos crucigeros. Alij, quos videre potui, in genere ferme tantum loquuntur, nec rem magis determinant. His præmissis

551. Dico 4. Mortale est furtum, si extraneus aliquis alicui tantum faretur, quantum proportionaliter ad ejus statum requiritur pro victu, vel sustentatione diurna: intelligo autem per victum, seu sustentationem, etiam vestitum, & habitationem sicut convenientem. Hanc sententiam præter jam citatos tenet etiam Illiung. tr. 4. disp. 3. n. 152. Prob. conclusio. In primis sustentatio, seu victus, est omni homini communis; unde ex hoc capite potest melius, quam ex alijs assignari regula communis: sed & bonorum externorum finis est maximè sustentatio hominis: consequenter bene dicitur, esse grave in hoc genere, quod graviter est contra hunc finem.

Merito autem grave contra hunc finem censetur, auferre victum diurnum; nam merito æstimatur aliquid grave, posse integro die pro suo statu honestè subsistere: & cuique grave censetur, careere debita sustentatione integra die: ergo tantum furari est inferre notabile damnum, quod merito graviter displicat, & dominum rationabiliter graviter invitum reddat, adeoque furtum grave, seu mortale constituat. ant. videtur patere ex communi omnium sensu, & probatur ab Illiung. loc. cit. ex eo, quòd jejuniu hominibus accidat grave, & necesse sit, eos ad istud præcepto Ecclesiastico gravi compelli: quòd tamen jejuniu non privat victu integrè diei.

Confir. Levitici 19. v. 13. dicitur: Non morabitur opus mercenarij tui apud te usque mane: hoc est: non differas solutionem mercedis in alteram diem: ergo non solvere, vel etiam contra justitiam diutius differre solutionem videtur grave; nam doctores videntur intelligere hæc verba de præcepto gravi: atqui hæc merces communiter censetur necessaria ad sustentationem, & victum operarij: ergo. Notanter autem dixi: si extraneus &c. nam de furtis domesticorum inferius paulò aliter loquendum. At, quid tandem assignandum sit pro victu diurno, varijs statibus

hominum, hæc opus, hæc labor est: ut tamen aliquid dicam,

552. Dico 5. In Germania nostra saltem aureus est absolute materia gravis, ita, ut cum furari etiam regibus sit mortale. Hanc conclusionem aliter probare non possum, nisi communiore sensu auctorum; quia planè longè plures aureum absolute statuunt esse materiam gravem in furto, etiam contra reges admisso: imò multi, maxime Hispani, & Itali, non intelligunt per aureum quod nos (nostrum enim aureum Itali *Ungarum* vocant) sed fortè tantum undecim, aut duodecim Julios, ut colligi videtur ex dictis à n. 548. cum tamen, saltem Italia, Ungarus valeat octodecim Julios.

Nec dici potest, argentum, & aurum, minus æstimari in Germania, quam in Italia, aut Hispania; nam è contrario pecuniæ longè pluris apud nos, quam in illis regionibus æstimantur; nam in Italia, & Hispania omnia cariore pretio, & pluribus monetis emere necesse est, quam apud nos. Ait tamen Voglerus in *manuscriptis citatis*, quòd is, qui statuit materiam gravem pro rege, aut ditissimo principe, aureum, etiam magna sit annonæ caritas, aut rerum pretium, non nimium arctet conscientias, nec nimium laxet, mediisque incedat inter sententias doctorum relatas: habeat etiam pro se communiorum sensum doctorum in Germania, quibus his in partibus potissimum credendum.

Jam proportionaliter progrediendo, respectu divitum mercatorum, & magnatum, ex iisdem fundamentis videtur statui posse florenus (quamquam aliqui liberaliores statuunt respectu horum duos florenos) respectu civium mediocrius fortuna, videtur statuendus medius florenus: respectu operarij diurni, octodecim, vel viginti crucigeri, quantum scilicet dari solet pro mercede diurna: respectu autem omnino pauperum etiam pauciores crucigeri: imò respectu mendici pauperrimi in necessitate constituti, possit per accidens esse materia gravis unus cruciger, vel aliquando etiam obolus.

Sic etiam furtum materiæ levis potest esse peccatum grave, ratione damni inde secuti, ut, si sartori acum rapias, & aliam ipse habere non possit, adeoque à labore, & lucro cessare debeat: sed hæc, & similia per accidens se habent. Ultimo addendum, non tantum has quatuor classes inter homines dari, sed longè plures posse assignari intermedias, vel certè in his classibus dari individua differentia, quibus data regula cum proportione applicanda est, judicioque prudenti moderanda, ut rectè cum alijs pluribus advertit Gormaz de *justit.* n. 717.

553. Querunt hæc aliqui, maxime Gormaz de *just.* n. 723. Haunoldus tom 1. de *just. tract.* 2. c. 3. n. 330. an materia gravis furti in indivisibili sit assignanda, e. g. an dicendum sit, quòd medius florenus

us ita sit materia gravis, ut, si obolo, vel teruncio minus auferatur, nondum sit materia gravis. Et quidem ita isti auctores sentiunt; quia alijs putant, eundem esse in infinitum; eoque semper redeat quæstio, an, si adhuc obolo minus auferatur, sit materia gravis.

Opposita tamen teste La Croix l. 3. p. 1. n. 1001. est communior, cum qua videtur mihi dicendum, Deum quidem absolute nosse in indivisibili materiam gravem, non tamen homines: & hinc respectu hominum materiam furti gravis non stare in indivisibili physico (quamvis dici possit, eam stare in indivisibili moraliter tali) & ideo rem istam à nobis esse moraliter accipiendam, ita ut, si ablatum sit mediocri civi medius florenus, et si non physice, tamen moraliter totus, materia gravis ablata censetur, quòd videtur contingere, si obolo tantum minus accipiatur; alias casu, quo modius tritici valeret medium florenum, adeoque eum furari à cive mediocri esset mortale, deberet dici, non esse peccatum mortale, siquis granum ex eo relinqueret: quòd non est verum; utique enim læsus æquè graviter rationabiliter est invitus in uno, ac altero casu.

Nec propterea ibitur in infinitum; sicut non itur in infinitum in multis alijs, in quibus tantum moraliter res accipi debet, ut in dato exemplo de tritico. sic etiam materia consecranda debet esse moraliter præsens, non physice: item debent materia, & forma Sacramentorum esse simul, ac moraliter, non physice: nec tamen propterea itur in infinitum, quamquam contingere possit, ut aliquando alicui videatur res moraliter ita se habere, alijs autem non: quo casu quidem oritur aliquid dubium: sed hoc in multis alijs quoque contingit.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

554. Ob. 1. contra 2. conclusionem.

Nemo potest esse rationabiliter graviter invitus ob furtum etiam gravia sibi facta: ergo nostra conclusio est nulla. ant. prob. quilibet ex charitate tenetur proximo remittere injurias, & vel maxime tenetur cum eripere ab inferno, si potest: ergo tenetur non esse graviter invitus, ne scilicet alter mortaliter peccet, & damnetur. Confir. Quilibet tenetur bonum suum temporale postponere bono spirituali proximi: ergo. Huic argumento jam supra responsum, ubi de defensione occisiva bonorum temporalium n. 245. & ibi jam ostensum, quòd hac ratione probaretur, licita esse omnia ferme peccata contra proximum, rapinae detractiones &c.

Breviter iterum in forma neg. ant. ad prob. dist. ant. tenetur quilibet proximo remittere injurias, ita ut ipse non vindicet, vel vindictam per se sumat (si non sit iudex) aut eam non petat tantum ratione sui, conc. ant. ut non petat aliquam compensationem

damni illati. neg. ant. & conf. quando autem dicitur, quòd homo teneatur ex præcepto alteri succurrere, ne damnetur: vel quòd teneatur damnum suorum temporalium bonorum postponere damno spirituali proximi, id intelligendum est, sub hac conditione, si alter sit in tali necessitate constitutus, ex qua se eripere nequit: non autem, in qua voluntariè hæreat; talis enim debet sibi ipsi impunitè interitum suum.

Dixi ad ista neminem teneri ex præcepto; poterit enim aliquis utique (si non cedat in præjudicium alterius) aliquando similia condonare ex heroica virtute, quæ tamen non facit, quòd injuriam inferens non graviter peccaverit; cum hic tamen contra jus alterius egerit; quo alter se prius necdum abdicaverat, vel certè nesciebatur, se abdicasse.

555. Ob. 2. contra 3. conclusionem. Per accidens est, quòd unus homo ditior sit altero. atqui jus naturale non attendit, ad ea, quæ sunt per accidens, sed quæ sunt per se: ergo non attendit ad divitias, vel paupertatem, adeoque statuit eandem summam gravem furti pro diviti, ac pro paupere. Confir. Bonum absolute magnum non fit parvum accessione alterius boni: ergo summa gravis, e. g. medius florenus respectu civis, non fit parva respectu valde divitis, apud quem scilicet accedit major summa pecuniæ. Resp. 1. retorqueo argumentum. Est per accidens, quòd proximus sit in extrema necessitate: ergo jus naturale non obligat ad succurrendum ei in illa. Resp. 2. neg. mi. nam jus naturale, suppositis casibus per accidens, variè obligat, ut potest ostendi pluribus exemplis. sic per accidens est fieri crimina, & tamen jus naturale exigit, ea aliquando puniri.

Ad Confir. neg. suppositum. Medius florenus non est bonum absolute magnum, sed tantum respectu mediocri conditionis civilis; alias quomodo adversarij possent rationabiliter præsumere, divitem ob medium florenum furto ablatum non esse graviter invitum? Quando autem dicitur, æstimabilitatem pecuniæ non pendere ab indigentia, merito id negatur; nam pecunia æstimatur pluris à paupere, partialiter saltem ratione paupertatis, quam à divite. Et licet pecunia ubique habeat eandem æstimabilitatem intrinsecam, non habet eandem extrinsecam. Ex hoc tamen non sequitur, quòd dives, dando pecuniam pauperi pro merce, minus det, quam debeat; quia etiam alius pauper deberet eandem pecuniam dare, si emeret; nam sicut apud divitem est minor extrinsecam æstimatio pecuniæ, ita etiam mercium, adeoque fit sufficienter compensatio.

556. Ob. 3. jus divitis ad medium florenum est æquè magnum, ac jus pauperis: ergo æquè graviter læditur. Confir. Possè magnum beneficium facere pauperi est bonum notabile divitis: sed hoc habet per medium florenum, quem donare illi potest: ergo hunc auferre diviti est auferre bonum

bonum notabile. Resp. dist. ant. jus divitis est æquè magnum, & æquè ab ipso æstimabile. neg. ant. non æquè ab ipso æstimabile. conc. ant. & neg. conf. Etiam jus ad obolum est æquè magnum, quàm ad centum florenos, qui ex eodem titulo, e. g. hereditatis possidentur: num etiam auferre obolum erit mortale, sicut auferre centum florenos? Unde injuria non desumenda est tantum ex magnitudine juris, sed etiam ex æstimatione ejusdem, quæ non est eadem, ut dicitur *num. Superiori*. Ad confir. neg. ant. universaliter sumptum; nam etiam aliquando esset beneficium magnùm respectu pauperissimi donare ei sex crucigeros: num istud est quid magnum respectu ditissimi regis, qui habet aliunde abundantissimè, unde innumeris vicibus talia beneficia faciat?

557. Ob. 4. Non minus damnum patitur per detractorem is, qui plus habet, vel, ut ita loquar, ditior est in fama bona, quàm alius, qui minus habet, & est pauperior: ergo etiam non minus patitur dives in pecunijs, quàm pauper. Confir. Divites non debent esse peioris conditionis, quàm pauperes: atqui juxta nos essent deterioris conditionis; quia haberent plus pecuniarum, ne ipsis auferretur: ergo. Resp. hoc argumentum probare, minus requiri ad mortale in furto contra divitem commisso, quàm in furto commisso contra pauperem: sicut minor per se materialiter detractio potest esse mortalis, si detrahatur homini optimæ famæ, quàm alteri vix ullius famæ: hoc autem est inauditum.

In forma om. ant. neg. conf. non tantum æquale, sed majus patitur damnum (ut omnes naturali instinctu sentimus) is, qui majorem habet famam, quàm alter: cum contra in bonis fortunæ pauper majus damnum, saltem magis æstimabile, patitur, quàm dives, si æqualia ipsis auferantur, ut iterum naturæ lumine videtur clarum: & hinc quoad hoc non est par ratio famæ, & bonorum fortunæ, sed est ratio opposita. Ad confir. neg. mi. utique tamen divites quoad multa sunt conditionis multo melioris, tum quia plus in sum victum honestè impendunt; tum quia habent plura media fures arcendi; tum quia sine tanta molestia plura amittere possunt: certè pauperes facile conditiones divitum amplecterentur.

558. Ob. 5. contra 4. conclusionem. Dives victum diurnum facile aliunde compensat: ergo respectu illius non est quid grave, auferre quantitatem respondentem victui diurno. Confir. hæc regula non est universalis respectu ejusdem etiam classis, hominum; nam non idem insumit unus artifex, quod alter: ergo. Resp. neg. conf. nam, quæ dives aliunde habet, jam considerata sunt tanquam constituenta personam divitem, cujus victus necessarius est laetior, vel pretiosior: & à qua idè potest citra mortale plus surripi; unde non debent ea bis computari. Ad confir. neg. illatum; hæc regula enim comprehendit omnes sub prædicato communi, scilicet necessarij ad victum eorum proportionatum; licet autem

inter individua aliqua differentia sit, etiam in eadem classe, tamen illa non extrahit ista individua extra hoc prædicatum commune; nam si est aliquando differentia in alijs e. g. in divitijs, etiam erit differentia in victu proportionato. Hoc quidem fatendum est quòd hæc regula non determinet pro quovis individuo infimum ut sic victus proportionati, aut materiæ gravis: sed hoc ipsum non videtur posse ab ullo determinari, nec videtur posse ab auctoribus ullis assignari alia regula, simul universalis pro omnibus, & simul magis determinata.

559. Ob. 6. Materiæ graves furti debent se proportionaliter tantum superare, quantum divitiæ se invicem superant: atqui rex incomparabiliter magis superat divitijs civis communis, quàm aureus superet medium florenum: ergo. Resp. neg. ant. nam, cum reges habeant majora onera, frequentiora damna, & expensas, etiam ad conservationem status &c. longè majores, adeoque ratione status pluribus indigent, non potest exigi, ut ipsi eoque non sint graviter inviti, donec rapiatur summa dicto modo proportionata; alijs (quod nemo potest admittere) neque mille floreni, regibus ablatis, essent peccatum grave. Quis enim dubitet, quòd rex quilibet habeat annuos redditus, plures, quàm duos miliones florenorum? cum interim plures cives per annum minimè lucrentur mille florenos.

Dices: Ergo etiam ex eo, quòd pluribus divites indigent, eadem summa, ipsis, & pauperibus, qui minoribus indigent, ablata, erit gravis. Resp. neg. illatum. Ipse status divitum, & plures divitiæ faciunt, ut non ob idem ablatum debeant carere toto suo victu, sicut pauperes; adeoque non tanta ipsi inferatur molestia; cum insuper sæpè superflua apud ipsos reperiantur.

560. Ob. 7. Ad victum diurnum, vel sustentationem regis, non sufficit aureus: ergo nostra regula non est universalis. Resp. Nec principes, nec reges, debent per se quotidie epulari splendide, ut dives epulo *Luc. 16. v. 19.* certè Gormaz de just. n. 722. putat, se ex Molina tom. 3. de just. p. 2. tract. 2. disp. 685. rite inferre, quòd sufficiant etiam regibus undecim Julij, hoc est, quasi duo floreni cum dimidio: ipse autem Gormaz de just. n. 716. putat ipsi sufficere decem Julios; quia, ut ait, si pauperi sufficit Julius, ipsis sufficit decies tantum: reliqua autem, quæ expenduntur, non ad victum, sed ad abundantiam, & delicias spectant. La Croix l. 3. p. 1. n. 997. ait, hoc patere à posteriori; nam, ut ait, sæpè maximi principes, regibus pares, pro suo victu diurno alicui œconomio (cum quo pepigerunt, vel ut modò barbarè loquuntur, cui admodò dant mensam suam) non dant pro singulis accumbentibus nisi circiter ducatum (vix credo, quòd tantum dent) & tamen, ut ait rectè hic auctor, talis œconomus adhuc habet lucrum; hinc addit, regi

regi considerata solà personā suā secundum necessitatem victus, vestitus, & habitacionis, sufficere aureum. Aliam responcionem dat Lugo de just. disp. 16. sec. 2. n. 29. quam tamen alij cum Gormaz de just. n. 697. impugnant. Mihi sufficit ista.

561. Ob. 8. Multi sunt pauperissimi, etiam aliquando magnates aliqui, quamvis appareant ditissimi: ergo non potest dici, talibus posse plus eripi quàm pauperibus: & requiri respectu talium ad materiam gravem furti florenum integrum. Resp. quid igitur dicent adversarij? num de his poterit præsumi, eos non esse ita rationabiliter invitos circa summam, circa quam invitus est pauper alius? quia ex hoc, tanquam ex accidente volunt adversarij excusare à gravi peccato eum, qui alicui ex magnatibus, vel divitibus auferat medium florenum; cum communi persuasione repugnet, tam parvam materiam ablatam, esse peccatum mortale, si ditissimo domino auferatur. in forma dist. conf. non potest dici requiri respectu talium plus, si sit rationabile dubium, vel noticia de eorum paupertate conc. conf. Si non sit causa dubitandi, præsumitur dominus talis esse, quales communiter sunt homines ejus conditionis, vel qualem se exterius præfert, & à plerisque communiter habetur. Si tales studiosè se divites simulent, sibi impudent, si damnum aliquod per accidens inde patiantur: interim tamen splendida talis paupertas facilius trahet. Nec etiam ex hoc sequitur, quòd is alteri damnum per se interat, qui ejus divitijs manifestat; nam est proflus per accidens, si quis ei propterea aliquid auferat: sicut vicissim nemo debet proflare suas divitijs, ut alter sine mortali plus queat auferre.

ARTICULUS III.

Quid sit tenendum de Furtis Minutis.

562. Furtiva minuta sunt, quando materia ablata non est gravis: hæc tamen si sæpius repetantur, absque dubio possunt inferre damnum grave: idque potest contingere fermè tripliciter. 1. si unus uni sæpius furetur. 2. si unus furetur multis. 3. si multi uni furentur, ita tamen, ut quis accipiat tantum modicum. Quod attinet ad primum, si fur talis, dum uni, & eidem modicum quid rapit, habet intentionem sæpius furandi: & sic successivè auferendi summam gravem, peccat singulis vicibus lethaliter; quamvis enim materia externa sit levis, tamen intentio interna est graviter mala, denominatque actum externum imperatum etiam graviter malum. Id tamen fatendum est, acceptiones singulas illas non esse grave furtum exterius consummatum; unde inferitur, quòd, si grave furtum prohibitum esset sub aliqua censura, vel esset casus reservatus, tamen talis fur, qui raperet aliquid leve eum intentione perveniendi ad summam

gravem, non incurreret censuram, aut casum reservatum, antequam materiam gravem abstulisset.

Si autem hanc intentionem fur non habet, tunc, quamdiu non advertit, se materiam gravem successivè abstulisse, non peccat graviter; quia scilicet cum excusat inadvertentia, ut supponimus, inculpabilis. Postea autem, quando advertit, se gravem materiam abstulisse, tenetur ad restitutionem; nam damnavit Innocentius XI. hanc propositionem 38. *Non tenetur quis sub pena peccati mortalis restituere, quod ablatum est per parva furtiva, quantumcumque sit magna summa totalis.* Nec enim dici potest, Papam tantum damnare propositionem, intellectam pro casu, quo quis habuerit animum successivè graviter damnificandi, & sic lethaliter peccaverit; nam auctores in hoc sensu propositionem illam non asseruerunt, adeoque damnatio fuisse inutiles de qua re vide plura infra n. 706. & 720.

563. At verò si quis advertat, se jam tantum accepisse, ut si de novo modicum quid accipiat, gravem materiam compleat, tenetur novam acceptionem sub gravi omittere, sive adhuc habeat æquivalenter, vel formaliter prius accepta, sive non amplius habeat, ut teste La Croix l. 3. p. 1. n. 1005. habet communis cum Molina tom. 3. de just. p. 2. disp. 688. Sanchez. l. 7. in decal. c. 21. n. 5. & alijs. Ratio est; quia, licet acceptio in se sola sit levis, complet tamen cum alijs gravem lationem. Nec refert, quòd quis prius accepta non amplius habeat; nam utique non excusabitur à peccato mortali, qui semper modica furatur, eaque statim consumit, si tandem ad summam plurimorum aureorum perveniat. Dein mortaliter peccat, qui sæpius eadem die jejunijs modicum quid comedit, ita ut tandem omnia comesta simul sumpta faciant quantitatem gravem, ut expressè habetur ex propositione 29. damnata ab Alexandro VII. & tamen hic nihil amplius habet de comestis: & pariter etiam mortaliter peccat, qui die festo sæpius per modicum tempus laborat, ita, ut tandem attingat tempus notabile, quanquam inutiliter etiam laboret: item peccat graviter, qui in recitatione horarum canonicarum hinc inde aliqua omittit, quæ simul gravem materiam faciunt: ergo à pari etiam graviter peccat, qui per plures parvas acceptiones grave damnum infert proximo.

Advertunt tamen La Croix l. 3. p. 1. n. 1001. Gormaz de just. n. 703. Lugo de justit. disp. 16. sec. 5. n. 40. excusari talem acceptionem posse à mortali, si accipiens animum habeat statim restituendi; nam non potest dominus per se esse ita invitus ob furtum etiam rei gravis ad modicum tantum tempus, quàm si in perpetuum auferretur. At verò, si quis videat, non posse se restituere, licet vellet (ut sæpè contingit in pauperibus) & tamen furtivè accipiat, talem graviter peccare docent Lugo disp.

go disp. 16. sec. 3. n. 45. & La Croix l. 3. p. 1. n. 1006. & apud hunc Sporer, Illung & alij; quia talis liberè consentit in grave damnum proximi, idque liberè complet. vide Lugonem loc. modo cit.

564. Quæri hic ulterius solet, an qui jam vel simul, vel successivè, rapuit summam gravem, dein ulterius rapiat materiam seorsim levem, an hæc nova acceptio sit novum peccatum mortale toties, quoties repetitur, vel an tantum sit veniale. donec iterum successivè deveniatur ad gravem materiam. Molina tom. 3. de just. p. 2. disp. 688. n. 2. docet, non esse novum peccatum lethale, sed tantum leve superadditum; quia talis non dat novum grave damnum, sed jam datum tantum leviter auget.

Econtra Lugo de just. disp. 16. sec. 3. n. 43. & 44. ubi citat Sanchez, & Rebellum; item La Croix l. 3. p. 1. n. 1007. (qui iusuper citat Dicastillum, Amicum, Sporerum, Oviedum) docent quòd, siquidem fur invincibiliter oblitus sit prioris damni dati, leviter tantum hæc nova acceptio peccet: at verò si recordetur damni prioris, per se loquendo peccet mortaliter. Ratio est; quia, sicut qui cum advertentia addit ultimam acceptationem ex se levem, sed unà cum prioribus constituentem furtum grave, peccat graviter, ut fateatur ipse Molina loc. cit. ita etiam peccat graviter qui furto prius gravi, vel materie ablata gravi de novo addit aliam; sicut enim illa acceptio ultima complet damnum grave, ita hæc nova acceptio complet damnum gravius, quod totum est objectum huius sive male intentionis furandi; aliàs enim etiam dici posset, quòd nunquam compleatur materia gravis, sed tantum prior venialiter, & leviter augeatur.

565. Ad hæc fortè Molina, & alij respondebunt, quòd is, qui post completam materiam gravem iterum aliquid leve furatur, non committat novum peccatum grave, sed tantum prius commissum leviter augeat; nisi iterum per plures novas parvas acceptiones perveniat ad novam summam gravem; tunc enim iterum committet novum peccatum grave, sicut quando prima vice complevit materiam gravem. Negabunt etiam paritatem inter eum, qui priori materie jam completè gravi addit novam levem: & alium, qui pluribus prioribus levibus addit novam levem, & cum ista complet materiam gravem; hic enim advertit, se tandem inferre damnum grave; alter autem non advertit, se de novo inferre damnum grave (quia reverà non infert) sed tantum advertit, se damnum prius jam factum aliquantulum aggravare.

Nec objectum novæ voluntatis, denuo aliquid leve furandi est totum complexum ex prioribus furtis, & isto novo; quia priora jam ablata non vult iterum furari: sed illa priora sunt tantum objectum cognitionis, qua cognoscit, se prius jam damnum grave intulisse; & à qua tantum non sinit se retrahi ab additione novi furti parvi. Nec talis idem facit, ac si totam collectio-

nem omnium præcedentium furtorum iterum admitteret, adeoque par damnum prioris, vel etiam majus faceret; nam hoc non facit ratione intentionis; quia, ut jam dictum, hoc non intendit, nec etiam, ut supponimus delectatur prioribus furtis, vel ea approbat: imò potest optare, & sæpe optat, ut prius nihil abstulisset: multò minus hoc facit re ipsa: ergo nullo modo.

566. Jam verò si quis furta minuta non contra unum, sed contra multos committat, ita, ut quidem materia rapta collectivè sumpta gravis sit, sed nemini seorsim per ea grave damnum illatum sit, quaeritur, an graviter peccetur. Qua in re omnes quidem admittunt, peccari graviter, si homines, quibus damnum factum est, ad eandem communitatem spectent; at si spectent ad diversas communitates, putat quidam apud La Croix l. 3. p. 1. n. 1013. non committi peccatum mortale: sed planè opposita est multò probabilior, imò ut Voglerus in manuscriptis ait, est certa.

Ratio autem est. 1. Juxta adversam sententiam non esset grave peccatum habere stateram dolosam, & extraneis diversarum communitatum vendere minori pondere, vel mensura minori, quam æquum sit: & tamen Deutron. 25. v. 13. universaliter dicitur: *Non habebis in sacco diversâ pondera, majus, & minus: nec eris in domo tua modus major, & minor* — abominatur enim Dominus Deus tuus eum, qui facit hæc. Rursum Proverb. 11. v. 1. *Statera dolosa abominatio est apud Dominum.*

2. Sic posset aliquis ex alieno acquirere ingentes divitias injustè sine obligatione restituendi. modò plurimè ex diversis communitatibus furaretur. 3. Posset homo privatus à transeuntibus innumeris, saltem externis, exigere modicam gabelam unius oboli: quod tamen numeratur inter delicta Bullæ Cœne. 4. Licet hic modus furandi per se nulli seorsim graviter oblit, si tamen non esset sub mortali prohibitus, emergent gravissima damna republicæ: & passim induceretur usus mendiciorum, & staterarum dolosarum, contra bonum universale societatis humanæ: quivis autem debet esse graviter invitus respectu talium damnorum; unde hic modus furandi debet esse à natura graviter prohibitus.

567. Quodsi jam plures uni furentur, & quidem quilibet tantum aliquid leve, ita tamen, ut omnes simul furentur aliquid grave, e. g. uvas ex vinea in quantitate gravi auferant, tum, si ex condicito, vel inita societate, id faciant, omnes peccant mortaliter; quia quivis est causa moralis totius damni: si autem seorsim quivis agit absque societate, mutuo consilio, aut adhortatione, etsi advertant ab omnibus simul grave damnum causari, videntur non graviter peccare, ut habent Lessius de just. l. 2. c. 12. dub. 9. n. 52. Sotus, Sanchez, Tannerus, Malderus, Salas, & alij plures, quos citat, & sequitur Lugo de just. disp. 16. sec. 3. n. 55. item Bufenbaum l. 2. tr. 5.

c. 1. dub. 3. & La Croix l. 3. p. 1. n. 1010. Ratio est. 1. quia in tali casu quivis est tantum causa damni à se illati, quod leve est; nec est causa, quòd alij accipiant. 2. quia ex opposito sequeretur, quòd semper, aut ferè semper, peccaret quis mortaliter, si diviti aliquid surriperet; quia regulariter alij prius etiam jam rapuerunt quantitates modicas, quæ cum hac ultima facerent summam gravem: quòd esset nimis rigidum.

Quodsi autem exemplo mutuo alijs alium educat, putant quidem Lessius, & alij, non peccari contra justitiam: sed tantum contra charitatem ratione scandali. At Oviedo, Layman, & alij, quos citat, & sequitur La Croix l. 3. p. 1. n. 1009. oppositum censent probabilius: & videtur etiam consentire Lugo de just. disp. 16. sec. 3. n. 59. quantum simul conjungat exemplum, & consilium, tacite moventia. Ratio istorum authorum est; quia videtur contra justitiam esse, sine justa causa aliquid ponere, ex quo prævideo læsionem juris alieni; unde implicite, & indirectè censetur, talibus mutuo exemplo se ad faciendam damnum inducentibus, esse voluntaria illa læsio gravis. Dein etiam exemplum tacite movet, & inducit ad faciendam injuriam, si scilicet tales sint circumstantiæ, ut aliquis meo exemplo moraliter moveri censetur, & ego id advertam: atqui movens, & inducens ad faciendam injuriam, peccat contra justitiam, atque tenetur ad restitutionem, vi propositionis 39. ab Innocentio XI. damnata; quæ sic habet: *Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.*

568. Quæres tandem, an eadem quantitas sufficiat ad mortale in pluribus acceptationibus minutis, quæ sufficit in una acceptione se solà gravi. Resp. Si parum temporis intercedat, e. g. tantum unus, aut alter dies, vel hæc acceptiones eadem hebdomade, eadem quantitas sufficit in uno, & altero casu; quia acceptiones censentur fieri eodem moraliter tempore, & esse moraliter idem damnum. ita Cardenas in crisi in propos. ab Innoc. XI. damnat. disert. 23. n. 113. La Croix l. 3. p. 1. n. 1011. & alij. Si autem ablationes per mensem, vel dimidium separantur, putat Diana apud La Croix loc. modo cit. eas non uniri. Dicastillo autem apud eundem ad hoc, ut non uniantur eæ ablationes, exigit annum: quod etiam docet Sanchez, addens, idem sensisse viros doctos à se consultos: & potest utique ob longitudinem temporis contingere, ut omnino non coalescant eæ acceptiones, e. g. si quis furatus denarium, post viginti annos denuo furetur eidem alium denarium. Sed alij cum Rebello dicunt, tamen adhuc tales ablationes continuari, etiam si quatuor annis separantur (quod La Croix l. 3. p. 1. n. 1011. ait esse probabilis) eoquequid maneat damnum datum, & obligatio restituendi, quæ semper augetur per vices.

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. II.

569. Admittunt tamen Cardenas in crisi in prop. ab Innoc. XI. damnat. disert. 23. n. 114. (ubi pro hac sententia sua etiam citat Sanchez, Navarrum, Grassis, Rebellum, Lessium, Emanuelem Rodriguez) & La Croix l. 3. p. 1. n. 1011. atque hoc teste omnes, admittunt, inquam, quòd, si fiant interpolationes longi temporis, e. g. anni, requiratur ad mortale duplo plus, quam si una acceptione auferatur totum. Rationem dat Cardenas ex Lessio; quia homines minus agrè ferunt sibi auferri longo temporis intervallo quædam minima, quam eandem quantitatem simul: scilicet minus sentiuntur ista damna. Illung. tr. 4. disp. 3. n. 155. ait, si interpolatio sit valdemagna, dimidio plus posse admitti. Et hæc, si uni, eidemque res auferantur.

At verò, si per furta minuta plures lædantur, La Croix l. 3. p. 1. n. 1012. ait, quòd plures sint, qui damnificantur, eo plus requiri ad grave peccatum; quia damnum divisum in plures censetur minus. Idem sentiunt Illung. tr. 4. disp. 3. n. 155. Cardenas cit. disert. 23. n. 115. Sanchez, Lessius, Rebellus, & alij. Putat tamen Cardenas, ultimum terminum constituendum esse aureum; & Sanchez eundem statuit respectu civitatis Conimbricæ (intelligunt autem opinor Hispanum) & videtur quoad aureum, quavis fortè non quoad Hispanum, assentiri Vogler; quia hæc rationem dat, nempe de similibus civitatibus, aut communitatibus dicendum ferme esse, sicut de principibus. La Croix e contra putat, probabile esse, non attingi mortale, si non attingantur duo aurei, quando furta talia sunt diversis ex magna, & divite communitate. An autem hic auctor Germanos intelligat, vel Hispanos atreos, eum suam opinionem opponat Hispanis, non fat liquet.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

570. **O** B. 1. contra dicta n. 563. Si fur in acceptione ultima minuta, e. g. crucigeri, qua complet materiam gravem, peccat mortaliter, sequitur, quòd etiam satisfaciat obligationi gravi restituendi, si reddat præcisè crucigerum: consequens non potest admitti: ergo. Resp. neg. mi. nam, quando quis facit, ut materia ablata, & retenta, non amplius sit gravis, facit etiam, ut ipse non amplius graviter obligetur ad eam restituendam. ita Lugo de just. disp. 16. sec. 3. n. 41. dicens, sic communitus, & verius sentire auctores: consentit etiam La Croix l. 3. p. 1. n. 1006.

Nec inferas. Ergo datur obligatio gravis ad restituendum crucigerum, qui est materia levis. Resp. enim: non datur obligatio gravis ad restituendum crucigerum seorsim spectatum, sub qua consideratione est materia levis: sed datur obligatio ad eum restitu-

restituendum ut completem gravem summam, quæ retineri non potest, sub qua consideratione est gravis. Alias objectiones, quæ hic fieri possent, itémque explanationem, & confirmationem fusioem, ex propositione 38. ab Innocentio XI. damnata, vide infra n. 720. & sequentibus.

571. Ob. 2. contra dicta n. 567. Si Petrus fauciatus jam sit vulneribus pluribus, & irâ debilis, ut, si leve adhuc vulnus addatur, moriatur, peccas mortaliter, si eileve vulnus infligas: & par est ratio, si eidem jam ferme ebrio, novum haustum ingeras, quo omnino inebrietur: ergo etiam, si Petrus sit jam ita læsus in bonis, ut, si modica læsio accedat, fiat graviter læsus, etiam peccas mortaliter, si levem læsionem, seu furtum addas.

Resp. neg. conf. Disparitas est, quod hoc ultimum vulnus, vel ultimus haustus, non tantum auget malum illatum, sed sit causa novi effectus gravis, nempe mortis, vel ebrietatis: qui effectus indivisibilis est, nec causatus erat à prioribus, sed nunc causatur ab ultima causa. Unde vulnus istud, vel haustus, licet in se sit aliquid leve, in his tamen circumstantiis est quid valde grave. Econtra furtum leve superadditum, tantum auget malum illatum, nec est causa novi effectus gravis; non enim causat damnum præteritum, jam ab aliis independentem ab hoc ultimo furto causatum: insuper damnum, quod hic, & nunc causatur, divisibile est, neque ullus prudens totum illud ultimo levi furto attribuit, uti tamen attribueret mortem, vel ebrietatem in casu priori ultimo vulnere, vel haustui. vide La Croix. l. 3. p. 1. n. 1010.

572. Ob. 3. Si ex pluribus, etiam à se invicem independentibus, quilibet furetur aliquid minutum, ita tamen, ut omnes simul furetur aliquid grave, quilibet ex furibus concurrat ad damnum grave: ergo peccat graviter, & tenetur ad restitutionem. Resp. dist. ant. quilibet ex furibus in hoc casu concurrat ad damnum grave, tanquam causa physica, vel moralis totius damni, neg. ant. tanquam causa tantum unius partis damni, conc. ant. & neg. conf. Nec obstat, quod quis sciat grave damnum causari, in quod partialiter influit; quia tantum ex se influit in unam partem totius: & per accidens respectu ipsius est, quod alij in alias partes influant. Sic etiam, ut ait La Croix. loc. cit. si milleni donent medium solidum pauperi, licet ipse notabilem summam accipiat, tamen singuli, moraliter, & physice, donant aliquid leve, nec merentur per se plus apud Deum, quam quantum respondet elemosynæ dimidij solidi.

573. Dices 1. Ergo posset contingere, ut quis spoliaretur omnibus suis pecuniis, vel fructibus, e. g. vineæ, sine peccato mortali, & obligatione gravi restituendi: e. g. si haberet minuta omnia, & quilibet ex plurimis furibus raperet aliquid minutum: hoc videtur absurdum: ergo. Resp. ut recte observat Lugo de justit. disp. 16. sec. 3. n. 59. hic casus raro, & vix, aut ne vix quidem, est

possibilis; nam vel exemplo, & consilio mutuo, vel societate inita, fures isti jungerentur in commune lucrum: quo casu jam esset quisvis moralis causa totius damni. Si tamen omnino id fieret ab iis, qui nulla ratione ab invicem penderent, vel totius damni dati causa essent, responderet Lessius de just. l. 2. c. 12. dub. p. n. 55. & Sanchez l. 7. in decal. c. 21. n. 22. conc. illatum, & neg. esse absurdum: sicut, ajunt, non esset absurdum, si hoc damnum ab uno, sed per inculpabilem errorem datum fuisset, qui inde ditior factus non esset.

Lugo tamen cit. disp. 16. de justit. sec. 3. n. 59. putat, quod in tali casu, in quo plures concurrerent ad tale damnum simul, apertè, & scienter inferendum, e. g. si casu cista plena nummis (quorum singuli essent materia levis) effunderetur, & ex innumeris concurrentibus quilibet numerum auferret, putat, inquam, quod in talibus circumstantiis per accidens talis ablatio nummi graviter prohibita esset, & singuli graviter peccarent. Et in eandem sententiam etiam inclinat Viva pars. 5. curs. theol. disp. 4. q. 5. n. 9. ubi in exemplum affert ablationem ædis, in circumstantiis factoris egentissimi graviter prohibitam.

574. Dices 2. Ergo, si excommunicatio lata esset in eos, qui vastant, vel diripiunt vineas, aut hortos, nullus ex talibus raptoribus incurreret censuram. Resp. om. illatum, supposito, quod tantum venialiter peccaverint; quia communiter saltem supponunt auctores, excommunicatio nis censuram non ferri contra peccantes tantum leviter, ut habet Gormaz de just. n. 719. in nostro autem casu saltem juxta Lessium, & Sanchez supra citatos, nullus graviter peccaret. Excipe tamen, nisi excommunicatio lata fuisset, non eo damnum illatum, sed ob aliam rationem, & consequenter direptio illa graviter prohibita esset, non ex titulo justitiæ, sed obedientiæ, vel alio; tunc enim talis direptor graviter peccaret: at non contra justitiam, sed contra obedientiam, vel aliam virtutem. Addit Lessius de just. l. 2. c. 12. dub. p. n. 54. Si in tali casu sub excommunicatione imponeretur restitutio etiam levis acceptionis (quia potest ex justis causis sub excommunicatione præcipi id, ad quod quis alias non teneret) tunc teneretur talis fur ad restituendum sub gravi ex obedientia: quanquam ibi addat Lessius, sibi videri, non posse restitutionem levem in omni casu imperari sub excommunicatione.

ARTICULUS V.

Quid tenendum de Furtis Domesticorum.

575. **D**omesticorum nomine veniunt ij, qui in eadem domo, sub eodem patre, vel matre familias, versantur: suntque uxor, liberi, propinqui, siqui adsint in domo, & famuli, qui ut-

Quid tenendum de Furtis Domesticorum.

ultimi tamen maxime videntur accedere ad externos. Isti, siquid subducant, invito patrefamilias, domum totam gubernante, utique furtum committunt: & quidem pro quantitate gravi etiam grave. Et de filiis quidem, qui tamen videntur minorem, quam alij, injuriam facere, clarè habetur textus. Proverb. 28. v. 24. Qui subtrahit aliquid à patre suo, & à matre, & dicit, hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est.

Sed rectè La Croix. l. 3. p. 1. n. 1015. advertit, non eodem modo de his omnibus statuendum esse; nam patrefamilias est minus invitus, si uxor, quam si filij, ipso incio aliquid accipiant: rursus est minus invitus, si filij, quam si propinqui, itémque minus, si isti, quam si famuli, itémque minus est invitus respectu famuli valde diligentis, & valde utilis, quam respectu pigri, & negligentis. Ubi autem minus invitus est, major quantitas requiritur: & hinc Lugo de just. disp. 16. sec. 4. n. 63. ait, certum videri, ad furtum domesticorum, ut sit grave, non sufficere eandem quantitatem, quæ sufficeret ad furtum externorum; eoque patrefamilias non ita strictè velit, jus suum adversus domesticos retinere, sicut adversus externos: & ut ait idem Lugo, end. disp. 16. sec. 4. n. 78. domini sciunt, quod attenta fragilitate humana non possint à domesticis, etiam famulis, ita fideliter administrari res domesticas, ut nunquam aliquid adhaereat manibus contractantium.

576. Quæ autem quantitas ad gravitatem talis furti requiratur, ut rectè iterum ait Lugo loco modo citato, n. 78. non potest unà certà regula definiri; cum hæc res ex pluribus particularibus circumstantiis pendeat; unde prudens confessarius debet considerare 1. qualitatem ipsam materię, an sint ablatae pecuniæ, an esculenta, vel alia hujusmodi: an ad propriam usum, an ad dandum, vel vendendum alijs; an multum simul acceptum, an simul tantum parum, quanquam successive multum, &c. 2. conditionem, vel indolem patrisfamilias: an sit pauper, an dives, an habeat multos liberos, an paucos: an liberalis sit, an parcus: an bene, vel malè affectus erga furem. 3. personam furantis; ut enim diximus supra, minus censetur invitus patrefamilias respectu unius, quam alterius. Ex his dein ferri debet judicium, in ordine ad restituendum, vel non; nam minus invitus est patrefamilias in ordine ad esculenta, quam pecunias: minus etiam ad absumpta, quam vendita: minus si successive, quam si simul notabilis quantitas subtrahatur.

577. Quidam apud Busenbaum l. 3. tr. 5. c. 1. dub. 4. permittunt uxori, quod possit vigesimam partem reddituum incio marito expendere in elemosynas: sed rectè Lugo, & alij ajunt, hoc universaliter non esse verum; nam quis dicat, uxorem principis, habitis annuis redditus e. g. centum millia scutorum, posse eo incio quinquè millia expendere in elemosynas?

unde standum est ijs, quæ diximus n. 155. Aliqui etiam quoad filios nimis largè loquuntur: sic Bannez apud Lugonem de just. disp. 16. sec. 4. n. 76. dicit, ad grave furtum filij, qui habet parentem prædixit, requiri quinquaginta aureos: quod certè universaliter est omnino falsum, nisi forte sit filius principis divitis. Lessius de just. l. 2. c. 12. n. 70. putat, non statim censendum mortale, si filius parenti prædixit furetur duos, aut tres aureos: secus verò, si parenti mechanico, vel non diviti: docet tamen n. sequenti, filium, si notabilem summam ex ijs pecunijs, quæ patrens ad honestos usus suppeditavit, e. g. ad vestes, libros &c. in carpes usus impendat, mortaliter peccare; quia illæ pecuniæ non absolute illi donatae sunt, nec ad ejus libitum concessæ.

Layman tamen l. 3. sec. 5. tr. 4. c. 12. n. 7. putat cum Navarro, & Molina, quos citat, patrem, si filio, e. g. in Academicis studijs, vel principis aula constituto, sumptus mittat, eidem ex centum aureis quinque permittere ad honestas recreationes, vel elemosynas: nec videtur contrarius La Croix. l. 3. p. 1. n. 1032. Sed de hac re certi aliquid vix, aut omnino non, potest determinari; cum non tantum æstimanda res sit ex quantitate ablata, sed ex pluribus circumstantiis alijs, quarum aliquas supra assignavimus.

578. Si autem filius, aut uxor, excessit quantitatem illam, quam absque peccato mortali accipere potuit, tenentur per se sub gravi postea restituere, ille ex castrensibus, vel quasi talibus, ista ex paraphernis: vel, si non habeant talia bona, debent post mortem patris ablata asserre in divisionem hæreditatis, nisi pater, vel tacite, vel expresse ea condonavero. Addit tamen Lugo de just. disp. 16. sec. 4. n. 77. sæpe filium exculari ab ea restitutione post mortem patris; eo quod alij etiam filij, non minus, vel etiam plus, ex bonis paternis furati fuerint. Et eadem excusatio serviet etiam uxori respectu aliorum coheredum. Notat insuper Gobat apud La Croix l. 3. p. 1. n. 1025. non debere omnia, quæ licent uxoribus, eis semper dici, ne abutantur: sed potius eis suadendum, ut pro meliøre concordia faciant omnia, marito conficio, & consentiente.

Jam exigua furta in esculentis, quæ successive à domesticis committuntur, Lessius l. 2. c. 12. dub. 8. n. 48. non censet esse gravia, etsi sensim ad notabilem quantitatem perveniant: si furentur, ut ipsimet consumant, & non, ut dividant, & quidem ea, quæ non solent accuratè includi; quia, ut ait, domini potius invit sunt quoad modum, quam quoad rem ipsam. Idem tenet Busenbaum l. 3. tr. 5. c. 1. dub. 4. n. 10. citatque insuper Layman, & Escobar. Idem plures docent apud La Croix l. 3. p. 1. n. 1016. Sed contrarius apud hunc eundem est Sporer; nec enim vult credere, quod, si servus pistoris comedat pro pluri-